

ναπάντησιν, καλήν ἀρχὴν στήν ξενητίαν, τὴν προσφυγίαν, ἢ συντροφία μας προζύμι τῆς ἀδελφωσύνης κάνει καὶ τὸ πικρὸν ψωμὶ γλυκό. Ὁ Σύμμαχος ταΐζει τώρα ἐμᾶς, ταΐζει Ἕλληνας ἀντιφασίστας, δὲν ταΐζει κουνέλους εἰς κλωβία, αὐτὸ ἅς ξέρομεν πασαένας ἅς τὸ ξέρομεν, πόλεμος ἐμᾶς σκλάβωσεν, πόλεμος μᾶς ἐλευτερώνει.

— Θὰ σᾶς στείλωμε κι ἄλλους δικούς μας, θὰ λάβετε μηνύματα, εἶπανε οἱ ναῦτες καὶ φύγανε.

*
**

Τώρα γνωριστήκανε πιὸ καλὰ ὁ Γέρος μὲ τὸν Τελωνειακὸ βαθιὰ ψυχή αὐτός, ἀπὸ βαθιὰ στεριά, ἔπιανε τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ ἀπ' τὴ ρίζα. Τοῦ φάνηκε ὁ Γέρος χρήσιμος ἄνθρωπος στὸν Κάμπο, στὶς δουλιές φιλότιμος. Δὲν τὸν ἄφινε νὰ μένει καὶ μοναχό, καθὼς τὸ συνείθιζε αὐτὸς κι ἔχανε τὸ νοῦ του σὰν ἀδέσποτο σκυλο. Ξεσηκώσανε καὶ τὶς γυναῖκες, γίνανε συνεργεῖα γιὰ καθαριότητα:

— Ἡ οὔλοι ψωριάζομεν ἢ οὔλοι πλένομεν καὶ πλενούμασταν..., ἄλλην ἐλπίδαν δὲν ἔχομεν, ἄλλην ὑπόληψιν παρὰ συντροφικὴν ἀλληλεγγύην.

Μὲ τὶς καινούργιες οἰκογένειες ἦτανε καὶ δυὸ ἀδελφές Καρυωτίνες, ἄβγαλτες πολὺ νοικοκυρές. Ὁ Γέρος περνᾶ ρίχνει ματιές στήν ψάθα τους, ὅτι πραγματάκια φέρανε εἶναι ἀραδιασμένα σὰ στολισμένα. Ὁ Γέρος τὶς παρατηρᾶ: Ἡ μεγάλη σοβαρή, βαστᾶ τὸ κεφάλι σκυμμένο δίπλα, ἢ μικρὴ σερπετή, ἔβγαλε καὶ Ἡμιγυμνάσιο, τοῦ φαίνονται σὰ ζωγραφιστές, περάσανε πέλαγος κι ἦρθανε, θυμᾶται τὴν Καμπάνα ποὺ τοῦλεγε ἢ γελαστὴ Γριᾶ πῶς πέρασε τὸ πέλαγος μὲ δυὸ ἄσβυστα κεράκια μέσα...

ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ

Έτσι βγαίνουνε κάτι τέτοιες ιστορίες. Είναι για καταφρόνια ή Καλή Πόρνη; Τὴν ἀγαπᾶ κι αὐτὴ καλὰ, τὶς ἀγαπᾶ καλὰ καὶ ὄλες, τοῦτες θέλουνε φύλαξη... Βάλανε τὴ Μικρὴ στὴν προσωρινὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Κάμπου.

**

Τὴν ἴδια ἐποχὴ τὸν παρακαλοῦσε ἡ Καλὴ νᾶρθεῖ πάλι στῆς μάνας της, ἔπαιρνε τὸ τράμ ὡς τὸ τέρμα, τοῦ'φερνε στὰ σύρματα διάφορα. Καὶ τὰ σύρματα μαλακά, εὔκολο νὰ τὰ περάσεις.

— Γιὰ ἓνα συσσίτιο κλείστηκες... τοῦ ἔλεγε.

— Γιὰ ἓνα συσσίτιο εἴμαστε κλεισμένοι ὅλοι... ἓνας - ἓνας δὲν ξεφεύγει.

Δὲν πολυκαταλάβαινε ἡ Καλή.

Ὅμως ὕστερα οἱ Ἕλληνες ξεδιαλέξανε τοὺς πιὸ ἐγγράμματους, κάτι πιὸ καλοπερασμένους τοὺς βάλανε σὲ ξενοδοχεῖα. Ἐτσι μένουνε οἱ ἄλλοι, ὁ ἀπλὸς κόσμος μπουλούκι. Αὐτὸ ἅμα ἔγινε τότε κατάλαβε κι' ἡ Καλή, δὲν τοῦ ξανάπε νὰ πάει στὸ σπίτι, τοὺς κουβαλοῦσε διπλὰ τὰ φαγιά.

**

Ὅπως στὸ καζάνι ποὺ βράζει γάλα ρίχνεις μιὰ πρέζα τυτιὰ καὶ πιάνει σιγὰ-σιγὰ πῆζει τὸ τυρί, ἔτσι μὲ κάποια παρουσία, μὲ κάποια πράξη καὶ πρώτη ἀφορμὴ σιγὰ - σιγὰ πῆζει, τὸ ἰδεολογικὸ νόημα, βγαίνει πιά χειροπιαστὸ μὲς στὸ βρασμὸ καὶ τὸν παραδαρμό.

Λοιπὸν γυρέψανε νὰ βγαίνουνε ἀπ' τὸν Κάμπο ἐλεύθερα. Γυρέψανε καὶ συσσίτιο χόρτα τρεῖς φορές τὴ βδομάδα, τοὺς φανήκανε σὰ γραμμένα πάνω στὸν οὐρανό, τόσο καθαρὰ καὶ δίκαια τοῦτα ποὺ ζητούσανε δὲν κάνουνε πιά ὑπομονή, συμφωνήσανε νὰ μὴ πάρουνε συσσίτιο ἂν δὲν γίνουμε δεχτὰ ὅσα ζητούσανε.

Πήγανε ἡ Ἐπιτροπὴ στὸ διοικητὴ. Αὐτὸς κρύφτηκε. Πήγανε, ἦρθαν τέλος ξαπλώσανε στὶς ψάθες ὅλος ὁ Κάμπος. Ὁ διοικητὴς πάλι δὲν ἦρθε, ἦρθε τὸ περίπολο κι ἓνας λοχίας μὲ βούρδουλα.

— Φτοῦ σου Ἄγγλε μὲ τὸ βούρδουλα. φτοῦ σας, πάντα καὶ παντοῦ ἐσεῖς κι' ὁ βούρδουλας... λέει ὁ Γέρος κι ἔφτυσε σάλιο φαρμακερό.

Μπρὸς στὸ περίπολο δυὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ζαρώσανε σὰ μετανοιωμένοι, τὸ στρίψανε. Στὸ συσσίτιο δὲν πῆγε ὡστόσο κανεῖς. Τῆ νύχτα πεταχτήκανε δυὸ πήρανε ἀσβέστι ἀπ' τοὺς ἀποπάτους γράψανε πάνω σὲ πισόχαρτο «Ἐλευθερία -! Ἐξοδος», τὸ στήσανε ψηλὰ σ' ἓναν τοῖχο. Καὶ στὸ σύρμα κρεμάσανε ἀομαθιὲς τὶς καραβάνες. Τὸ πρωῖ λαμποκοπούσανε, οἱ ζωηροὶ Αἰγύπτιοι μαζεφτήκανε, ἀλλαλάζανε. Στὴ βούση τοῦ Κάμπου οἱ νηστικὲς γυναῖκες πιαστήκανε, λάβανε τὸ λόγο κι οἱ ἄντρες γίνηκε καυγᾶς. Τότες ἦρθε κάποιος Μεγάλος. Τοῦ λέει ὁ Τελωνειακός:

— Ρώτησον ποῦ μᾶς ἐπίασαν, σὲ μάχη μᾶς ἐπίασαν καὶ μᾶς φυλάγουν στὸ σύρμα;

— Τὶ θέλετε;

— Θέλομεν νὰ βγαίνομεν καὶ πάλιν νὰ γυρίζομεν, ὁμιλήτε καὶ σεῖς μπρέ...

Τὸ εἶδιο εἶπανε ὅλοι, ἀπαντᾶ ὁ Ἄγγλος πῶς οἱ Αἰγύπτιοι δὲν τὸ ἐπιτρέπουνε.

— Δικούς σας σκοπούς, δικούς σας ἀστυνομίαν βλέπομεν, ἐσᾶς παρακαλοῦμεν, ἀνίσως ὑπόθεση τῶν Αἰγύπττων εἶναι, αὐτοῦς νὰ παρακαλοῦμεν, ξέρομεν νὰ μιλήσωμεν. Κόψετε καὶ τὰ κρέατα, ἀσλάνια δὲν εἶμασταν, μαρμελάδες ἄς λιγοστέψουν... ὁ λίγον σαλάτα ἐπιθυμοῦμεν, βλέπομεν φακὴν, φασιόλια πάμφθη-

ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ

να, τέτοια γνωρίζει και ζητᾶ μας ἢ κοιλία, ὁμιλήστε μπρέ, ὁμιλήστε!...

Πῶς τὸ πάθανε οἱ Ἑγγλέζοι, τὰ δεχτήκανε. Βγαίνανε λοιπὸν οἱ πρόσφυγες ἐλεύθερα τρώγανε βλύτα, φούλια δυὸ φορές τῆ βδομάδα.

Ὁ Ἀνατολίτης Τελωνειακὸς γνωρίστηκε σ' ὄλο τὸν Κάμπο γιὰ δίκαιος, ἄκουγε ὀλονῶν τὰ παράπονα. Τὸν παρανομάσανε «ὁμιλήτε μπρέ» ποῦ τὸλεγε ὀλοένα, τοὺς παρακινουῖσε. Μὲ τὸ Γέρο σεργιανούσανε τὸ Κάϊρο, τοὺς ἀρέσανε πολὺ τὰ γεφύρια του. Ὁ Γέρος τότες φάνηκε νέος. Μόνο μιὰ σειρὰ μαλλὶ ἄσπρο σὰ σπαθιά, σὰ γιατρεμένη πληγὴ τοῦ σημείωνε ἀπ' τὴν κορφή τοῦ κεφαλιοῦ ὡς τὸ κούτελλο.

Ἐνα πρωῖ στὸ γεφύρι τοῦ Μπουλάκ, ἓνας Αἰγύπτιος τοὺς εἶδε ἀκουμπισμένους ἐκεῖ τὸν Τελωνειακὸ καὶ τὸ Γέρο. Καθὼς καὶ τὴν ἄλλη μέρα καὶ τὴν παράλλη. Στάθηκε λοιπὸν καὶ τοὺς ρώτησε ποιοὶ εἶναι; Τοῦ εἶπανε: «Ἕλληνες εἴμαστε, πρόσφυγες, μοατζήρ Γιουνάν». Τοὺς ξαναλέει: «Στὸ γεφύρι τοῦτο σᾶς βλέπω κάθε μέρα... πῶς ἔτσι;» Ἐκεῖνοι φυλαχτήκανε. Ἡ ματιὰ τοῦ Αἰγύπτιου ὅμως σὰν ὀρθάνοιχτη μεγάλη πόρτα μπροστά τους, σταθήκανε. Αὐτὸς τοὺς γνέφει «περιμένετε» φεύγει καὶ γυρίζει τρεχάτος μ' ἓνα γκαρσόνι ντυμένο τὴν ἄσπρη μπλούζα τῆς δουλειᾶς του, ποῦ τοὺς καλημέρισε καὶ τοὺς λέει:

— Ὁ πελάτης μας τοῦτος μὲ φώναξε γιὰ νὰ σᾶς εὐκολύνω στὴ γλώσσα, εἶναι καλὸς, καλότατος καὶ βαστιέται καλά. Θέλει νὰ γνωριστῆτε...

— Μετὰ χαρᾶς νὰ γνωριστοῦμε, τὸ θέμε καὶ μεῖς.

— Σᾶς ἐρωτᾶ τὶ γυρεύεται κάθε πρωῖ στὸ γεφύρι τοῦτο.

ΕΛΛΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

— Χάσαμε τὸν κόσμο καὶ τὸν κόσμο γυρεύουμε, λέει ὁ Γέρος.

Τὸ Γκαρσόνι τᾶλεγε ἀράπικα, ἐκεῖνοι περιμένανε, καθὼς περιμένανε δὲν ἔκοβε προχωροῦσε καὶ μὲ τὸ σῶπασμα ἢ συνεννόηση, τὰ λόγια βγαίνανε ἀργὰ καὶ μετρημένα ὅπως οἱ λόχες τῆς φωτιᾶς ποὺ φυσᾶ μὲ τὸ ἀσκὶ κανένας γύφτος τεχνίτης.

— Ἐδῶ τὸν γυρεύετε;

— Ἀπὸ γεφύρι σὲ γεφύρι γυρίζομε καὶ γυρεύομε, λέει ὁ Γέρος, 32 μέρες θὰ γυρίζομε.

— Πῶς 32;

— Τὰ γεφύρια τοῦ Καΐρου εἶναι 8 καὶ στὸ καθένα μέρες 4...» ἔτσι τοῦρθε κι εἶπε ὁ Γέρος.

— Δὲν ἤξερα πῶς εἶναι 8... λέει ὁ Αἰγύπτιος.

— Καλότυχοι, δὲ μετράτε...

Εἶπε καὶ τὸ Γκαρσόνι:

— Ἐγὼ ἀπὸ λόγου μου δὲν περίμενα τέτοια γνωριμιά, ἔβαλα στὸ νοῦ μου γυναικοδουλιές, τώρα πῶς νὰ σᾶς ἀφίσω; Ἐλάτε στὸ καφενεῖο...

Κι' ὁ Αἰγύπτιος εἶπε:

Μᾶς πῆρε ἡ ζέστη, πᾶμε στὸ κιόσκι μου στὴν ὄχτη τοῦ ποταμοῦ, ἐκεῖ ὅλη μέρα φυσᾶ δροσερὸ ἀεράκι θὰ φᾶμε καὶ καλὸ φαῖ ἀπὸ μιανῆς Χριστιανῆς τὰ χέρια!

— Δὲ μᾶς δροσίζει δροσιὰ οὔτε φαῖ χορτένει ἐμᾶς, οὔτε καφὲς εὐφραίνει, ἐμᾶς Πατρίδα σκλάβα, εἴμαστε ἀνθρώποι καὶ δὲν εἴμαστε...

Πήγανε ὁμως.

Ἡ γνωριμία ἔτσι ἄρχισε. Ὑστερα ὑποψιαστήκανε πῶς ἡ Καλὴ Πόρνη ποὺ ἦτανε ἀγαπητικιά τοῦ Αἰγύπτου, τὸν ἔβαλε

ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ

κι άνοιξε κουβέντα. Για να ζή στον ίσκιο τους, τόσο τής άρέσανε τα λόγια του Γέρου άς μην καταλάβαινε καλά, χωρίς συμφέρον άλλο. Μάλιστα ή δουλειά της κόπηκε, άμα πηγαίνανε στο κιόσκι τους είχε περιποίηση σα νοικοκυρά, με την άδεια του Αίγύπτιου.

*
**

Έκεινο το πρωί δεν ήτανε ιδεασμένοι καθόλου ο Γέρος κι ο Τελωνειακός. Τέτοια φιλοξενία δεν την περιμένανε. Πάνω στον καφέ που φέρανε, με κάθε φλυτζανάκι και μπρικόκι άστραφτε, μύριζε μπαχάρι, λέει ο Γέρος:

— Το συναπάντημα τούτο είναι καλό και το γεφύρι τούτο σημαδιακό... όσα είχαμε και τα χάσαμε, όσα ξέραμε και δεν ξέρομε που μάς τραβούνε μπρός και πίσω, τώρα έδω σταθήκαμε και στέκουμε, πήρανε σειρά.

Το Γκαρσόνι δεν προλάβαινε, άκρες ή μέσες τα έξηγουσε μα ο Αίγύπτιος ήτανε πολυ εύχαριστημένος.

— Πάνω στο κεφάλι μας όσα μάς λέτε.

— Θα σας βρει και δουλειά, λέει το Γκαρσόνι.

— Δε μάς δίνουμε άδεια για δουλειά, είπε ο Τελωνιακός με πόνο.

Έτσι μιλούνε, ξεθαρεύουνε. Και πιάνει ο Γέρος από κείνα τα μισοτραγουδιστά που τά'χε παρατήσει:

Τύχη μας μιληθήκαμε

τύχη μας τα Γεφύρια σας 8

άπο 4 μέρες το καθένα: μέρες 32

δικός μας μήνας πιά, γραμμένος δικός μας άριθμός

κάνομε άρχή,

ΕΛΛΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

πάλι στὸν κόσμο μέσα περπατοῦμε
ἐμεῖς ποὺ ξέρομε μόνο θάλασσα
ἐδῶ ἄκρι - ἄκρια στὸ Νεῖλο ποταμό.

— Ἐσὺ ποὺ μάς εὐκόλυνες τὴ συνεννόηση ἀπὸ ποῦ εἶσαι;

— Ἡ μάνα μου Ροδίτισσα, ὁ πατέρας μου Σαμλῆς ἀπ' τὸ
Χαλέπι.

— Ὡμορφα, ὦμορφα γεννηθήκαμε, ὦμορφα γνωριστήκαμε.

Τὸ Γκαρσόνι εὐχαριστημένος κι αὐτὸς ἀπ' τὴ μεγάλη προ-
σοχὴ ὅσο ἀκούει κουνᾶ καὶ τὰ χεῖλια του, ξαναλέει ἀπὸ μέσα
του ὅτι ἀκούει καὶ παρακαλᾶ:

— Σιγὰ - σιγὰ καὶ λίγα - λίγα...

Κι' ὁ Αἰγύπτιος λέει «σουάγια - σουάγια» καὶ χαμογελά.

— Αὐτουνοῦ ὁ νοῦς κατεβάζει πολλά, λέει ὁ Τελωνιακὸς
γιὰ τὸ Γέρο, μὴν τὸν συνεριστηῖτε θέλει νὰ λέγει ἐσᾶς πῶς ἐχά-
σαμεν πατρίδα, ἐχάσαμεν τὸν κόσμον, τίποτας δὲν ἔχομεν, τί-
ποτας δὲν εἴμεστέν, μὲ γνωριμίαν καλὴν πάλι κόσμος καὶ δι'
ἐμᾶς ἀληθεύει.

Ὁ Γέρος τὸ σκοπὸ του:

Βαδίζομε - βαδίζομε, βραδιάσαμε στὶς καλάμιες
στένεψε ὁ τύραννος ποταμός
μαῦρα βράχια τοῦ κόβουν τὰ νερὰ
βουβάλια μαρμαρωμένα διπλὴ σειρὰ
ὁ βοῦρκος βάλτωσε τοὺς δούλους
δούλοι γονατιστοὶ μάλαμα κοσκυνίζουνε
πέτρα πατρίδα μου, σὲ θυμοῦμαι.

— Καὶ ποιὸς ταΐζει ἐσένα; ρωτᾶ ὁ Τελωνιακὸς ποὺ ἦτανε
θυμωμένος.

ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ

Τὸ Γκαρσόνι πρόλαβε εἶπε τὰ τελευταῖα λόγια στὸν Αἰγύπτιο κι αὐτὸς λέει σοβαρά:

— Στου πατέρα μου τὸ τραπέζι τρῶνε 20, ἀπὸ τώρα καὶ μπρὸς θα τρῶμε 22.

Ὅμως ὁ Τελωνιακὸς ἦτανε ἀγαναχτησμένος.

— Γνωρίζω δουλειές, τεχνες πολλές... Ἀπὸ ἀγελάδια, γνωρίζω, οἰκὰ μας μέρη βουτυρον εμεῖς ἀπὸ βαρέλιν τρώγαμε ὄχι λαῶι - μαδι καὶ ραδίκι ἄγριον... Μὲ πατέρα, μὲ πάππον μέχρι Κωνσταντινούπολη ταξιδεύομεν, ὑφάσματα πέρνομεν φέρνομεν πόλεμος σήκωσεν ἑμας, σὲ ὄρη ἐπάνω ἑμᾶς περιφέρεια Χάσια Ὀλυμποῦ ερριξεν, ὀνόματα μεγάλα: Ὀλυμπον, ἑλληνικὸν πατριοα χορταίνομεν, ψωμί δὲν χορταίνομεν, πέτρας κόβομεν, πετροκοπία μαθαίνομεν, ξύλα κόβομεν ξυλοκοπία μαθαίνομεν, ὀσπίτια χτίζομεν, χτίστης μαθαίνομεν. Μὰ καὶ θαμβάκια τινάζομεν παλαιὰ τεχνη καὶ στρώματα καὶ παπλώματα πάλι μαθαίνομεν. Μὰ καὶ πατσατζῆς μαθαίνομεν, μαγαζιον Σαλονίκη μὲ μπάρμπα μου ἀνείγομεν, μαγαζεῖον κλείνομεν, ἐργάτης ὑφαντουργὸς εἰς ἐργοστάσιον βιβλία, σφραγίδα σωματείου κρατῶ, ὑπόληψιν λαβαίνομεν ἐξορίαν λαβαίνομεν, δύο ἔτη σπουδάζομεν, εἰς ἄλλον μπάρμπα κοντὰ εἰς Πειραιᾶ ἔρχομαι, Τελωνεῖον μέσα ἔξω δουλεύομεν, πόλεμος εἰς Πειραιᾶ βρίσκει ἑμᾶς, ἀρχηγούς δὲν ἔχομεν, ἀρχηγοὶ λαὸν φιλότιμον εἰς Φασίστας Ἴταλοὺς δὲν ἐπρόλαβαν συνεννόησιν, εἰς Γερμανοὺς Ναζήδες προδίδουν, ἀπὸ εχθροὺς γλυτωμένους εἰς σύρματα συμμάχων πεταγμένος, εσύ τι τραγουδᾷς;

Τάλεγε χῦμα.

— Πάλι ὅμως τὰ ζητοῦμε ὅλα, ὅλα τὰ θέμε... λέει ὁ Γέρος.

ΕΛΛΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Γυρίζει βλέπει τὸ Γεφύρι, τὸν ὄχτο, τὰ σπίτια, τὶς φοινικιές, τὰ πῆρε ὅλα τὸ μάτι του σὰ ζωγραφιστά. Καὶ στὴν ἄκρια τῆς ζωγραφιάς αὐτὸς κι οἱ φίλοι, τρεμούλιασε τότε ἡ καρδιά του μὲ τοῦ ποταμοῦ τὰ νερὰ καὶ γιάλισε σὰ νερὸ καὶ σὰν καθρεφτάκι κρυμένο ποὺ πιάνει τὸν ἥλιο. Πάνω στὴν ὥρα πέρασε ἀεροπλάνο στὸν οὐρανό.

— Εἰρηνικὰ πουλιά, πουλὶ περνᾶ καὶ χρυσίζει...

Μὰ ὁ Τελωνειακὸς τὸν ἔκοψε:

— Σιώπα, κόψε τὸ σχοινί, ἐσένα λόγια τραβοῦν ὡσὰν κατσίκια, δὲν κάνεις τὰ καλὰ καὶ σέρνουν ἐσένα, φθάνει τόσα.... μόνον δουλειὰν νὰ βρίσκομεν...

— Γιὰ τὴν εἰρήνη θὰ πῶ ἓνα τραγουδιστό, λέει ταπεινὰ ὁ Γέρος.

— Ποιὰν Εἰρήνην ἀλαφρόμουαλε, πόλεμος παντοῦ ἀπλώνει, ἐκεῖ σήμερον, ἐδῶ αὔριον, εἰς φίλους καλοὺς αὐτὸ θὰ λέγομεν νὰ μάθουν...

Κεῖνη τὴν ὥρα περάσανε τρεχάτοι ἐφημεριδοπῶλες, βαστοῦνε στὰ δόντια τὴν ποκαμίσα τους καὶ τρέχουνε. Ὁ Τελωνειακὸς σταματᾶ ἓναν παίρνει μιὰν ἐφημερίδα. Πρόλαβε ὁ Αἰγύπτιος τὴν πλήρωσε, τὴν ξεδιπλώνουνε, φαίνεται ἡ κλαδωτὴ γραφή. Λέει ὁ Τελωνιακός:

— Ὅμιλοῦμεν διὰ τὸ καλόν, φίλοι καλοὶ ἐμεῖς, ἐσεῖς. Ὅμως ἂν χτυπῶ τὴν κεφαλὴν μου εἰς τὴν ἄσφαλτον, ἂν χτυπᾶτε τὴν μὲ πέτρας δὲν διαβάζω γρί, μόνον ΑΝ ΜΑΘΩ διάβασμα μαῦρος σπόρος τοῦτος, σκόρπιο τσαῖ ἐτούτον, τότε ὁμιλεῖ. Ἔτσι καὶ πολιτικὴν μαθαίνομεν διαβάζομεν, ἔτσι δίκαιον τῶν λαῶν, τῶν ἐργατῶν δίκαιον μαθαίνομεν, διαβάζομεν, διάβασμα τοῦ κόσμου. Καὶ ἄπαξ μάθαμεν δὲν ξεμαθαίνομεν. Τόσῃν μάθησιν ἔχο-

ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ

μεν, τόσην προσφέρομεν σὲ ἐλόγου σας, θὰ πολεμηθεῖ θέλει παντοῦ τρανὸς ἀδικητῆς καὶ φασιστῆς... ἔτοιμοι νὰ εἴστε...

Τά'λεγε τὸ Γκαρσόνι ἕνα - ἕνα. Ὁ Γέρος μάζεψε τὰ τραγουδιστὰ του τὰ φορτώθηκε σὰν κανένα δισάκι στὸν ὦμο, ἔρριξε πίσω τ' ἀχρεΐαστα γιὰ τὴν ὥρα, τραβήξανε...

**

Λοιπὸν τὸ Π ρ ὠ τ ο Γ ε φ ύ ρ ι το ἔπανε τῆς καλῆς Ἀντάμωσης τοῦ Μπουλάκ.

Τὸ Δ ε ὑ τ ε ρ ο ἔπανε τοῦ Π ο λ έ μ ο υ καὶ τοῦ Φ α σ ι σ μ ο ῦ ποὺ τὸν γεννάει ὅσα κρύβονται μυστικὰ του.

Τὸ Τ ρ ί τ ο Γ ε φ ύ ρ ι ἔπανε τοῦ Μ ό χ τ ο υ καὶ τῆς Ἐ ρ γ α τ ι ά ς, ἀρχὴ καὶ μέτρος σ' ὅλα τ' ἀγαθὰ τοῦ κόσμου.

Τὸ Τ έ τ α ρ τ ο Γ ε φ ύ ρ ι ἔπανε «ὁ κόσμος εἶναι γιὰ ὅλους κι' ὅλα του τ' ἀγαθὰ μᾶς τὰ κλέβουνε».

Τὸ Π έ μ π τ ο ἔπανε τοῦ Δ ί κ α ι ο υ Ἀ γ ώ ν α ποὺ ἄνοιξε ἀνάμεσα στὸν Π λ ο ύ σ ι ο ποὺ σοδειάζει καὶ στὸν Ἐ ρ γ ά τ η ποὺ παράγει, ἔπανε καὶ τῆς Π ρ ό β λ ε ψ η ς δηλαδή πῶς προχωρᾷ ὁ ἀγώνας καὶ τί θὰ γίνεи.

Στ' ἄλλα δ υ ὲ Γ ε φ ύ ρ ι α βλέποντας καὶ κάνοντας.

Γιὰ τὴ συμφωνία ὁ Αἰγύπτιος κέρασε παγωμένες χρωματιστὲς λεμονάδες.

Μιὰ μέρα ἔφερε ὁ Αἰγύπτιος στὴν παρέα κι ἕναν Πορτιέρη ἀπὸ ξενοδοχεῖο μεγάλο ποὺ ἦτανε κοντὰ στὸ καφενεῖο τους. Αὐτὸς ντυμένος στολὴ φανταχτερή, μιλοῦσε γλώσσες πολλές ἤξαιρε τίς φυλὲς ἀπ' τὴν καλὴ κι' ἀπ' τὴν ἀνάποδη, δὲν ἔδινε σὲ κανένα ἐμπιστοσύνη. Ὁ Αἰγύπτιος γι' αὐτὸ τὸν ἔφερε γιὰ δοκιμὴ.

ΕΛΛΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Μὰ κι ὅπου καθίσανε ἀκούγανε τὶς κουβέντες κι ἄλλοι ἀκάλεστοι, κόσμος ζωηρὸς καὶ πολὺ πρόθυμα συνάζεται.

— Ἀπὸ σύναξη λαοῦ βγαίνει τὸ δίκαιον, ἔλεγε ὁ Τελωνιακὸς «μιλήτε καὶ σεῖς ὁμιλήτε μπρέ...».

Μιὰ φορὰ στὸ Δ ε ὕ τ ε ρ ο Γ ε φ ὕ ρ ι φέρανε οἱ Πρόσφυγες κι ἓναν Πρόσφυγα τραυματία, τοὺς ἐξιστόρισε τὴν ὀπισθοχώρηση ἀπ' τὴν Ἀλβανία.

— Καταπροδομένε μας λαέ, στέναζε ὁ Γέρος.

Οἱ ἀπόλεμοι μουδιάζουνε, οἱ πανέξυπνοι Αἰγύπτιοι, ἓνας φόβος σὰ βαρὺ αὐγὸ κάθησε μέσα τους, τὸ στόμα τους στεγνό. Κι ἡ Καλή ποὺ δὲν εἶχε φανερώσει ποτές τὶ ξέρει ἀπὸ Ἑλλάδα, καθὼς κι ἡ μάνα της κλαίνε κι αὐτές, ἦτανε ἀπ' τὴ Λήμνο. Τοὺς μαγειρεύουνε ὅλο καὶ καλὰ φαγιά.

*
**

Τώρα στὸ στρατόπεδο ἔχουνε φύγει ἀπ' τὴν πύλη οἱ Ἄγγλοι σκοποὶ μὰ μέσα πληθύνανε οἱ ρουφιάνοι. Ποῦ βρεθήκανε καὶ μπαινοβγαίνουνε τόσοι νὰ μιλοῦνε κουτσὰ - στραβὰ ὡς καὶ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ, τὴν ὀρφανή μας γλῶσσα; Μὲ χακί, μὲ πολιτικά, μὲ λαστιχένια καὶ μὲ καστορένια παπούτσια, παντοῦ Ἑγγλέζοι κι' οἱ μπάσταρδοὶ τους μὲ κοντὰ βρακιά καὶ μακριά, ὁ κάμπος δικὸς τους. Ἡ ρουφιανιά ἔγινε ἄλλο ἓνα εἶδος χρήμα, μὲ τὴ ρουφιανιά παίρνεις μπύρες, ροῦχα. Εἶναι μεροκάματο. Κι' ὅπως ἐτοιμάζουνε ἄς ποῦμε οἱ ψαράδες μὲ γνώση τὰ συνεργα γιὰ τάδε ψάρεμα, κατὰ τὸν ἀέρα ποὺ φυσᾷ, παρατηροῦνε ὡς καὶ τὸ φεγγάρι, ὅπως ὁ τυπογράφος διαλέγει στοιχεῖα, τὰ ταιριάζει καὶ σφίγγει μιὰ - μιὰ λέξη, μιὰ - μιὰ σειρά, ἔτσι κι οἱ Ἑγγλέζοι μὲ ἄτιμη γνώση κανονίζουνε τὸ μπέρδεμα τῶν

ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ

ἀνθρώπων καὶ τὸν ξεφτελισμό τους.

“Ἄλλοι πρόσφυγες ξεδιαντροπέψανε μονομιᾶς, ἄλλοι ἀργούνε, μένουνε ταπεινωμένοι καὶ φαρμακωμένοι. Δὲ βλέπουνε γνώριμη κακία, δὲν τοὺς χτυπᾶ κανένας μὲ ὑποκόπανο — ἦρθε ἡ ὥρα μᾶς φάνηκε ὁ ὑποκόπανος, πιὸ ἄβλαβος ἀπ’ τὴ ρουφιανιά καὶ τὴ ξεδιαντροπιά.

Μιανοῦ πατέρα νησιώτη σὰν τοῦ πρωτόφερε ἡ μεγάλη του κόρη τσιγάρο μὲ χρυσὸ φελό, τὴ χαστούκισε. Τώρα περιμένει πότε θὰ τοῦ φέρει ὀλόκληρο τὸ πακέτο. Τώρα πάει αὐτὴ μὲ Αὐστραλούς, τὰ συζητᾶνε πιά μαζί, πατέρας καὶ ξεβγαλμένη κόρη, συμφωνοῦνε πῶς εἶναι πιὸ χουβαρντάδες, οἱ Αὐστραλοί, οἱ Ἄγγλοι σπάγγοι τσιγκούνηδες.

**

“Ἐνα μεσημέρι ὁ Γέρος ἦτανε μισοκοιμισμένος στὴν ψάθα του, ἀκούει ἄξαφνα μιὰν ὀμιλία ποὺ τὸν κάρφωσε καὶ τὸν τίνανε πάνω: ἡ ὀμιλία τοῦ Κουτσοῦ — ποὺ βρέθηκε τὸ πληγωμένο δελφίνι, τὸ παλληκάρι τὸ τρελλὸ σὲ ζωὴ καὶ σὲ θάνατο— ἄστραψε κι’ ἔσβυσε ὁ νοῦς τοῦ Γέρου μὲ λαχτάρα’ κι’ ἀσήκωτη πίκρα, πάλι ξανακαθίζει, ἕνας Δωδεκανήσιος μιλοῦσε, ἴδια προφορά, ἴδια μελαχροινάδα μὲ τὸν Κουτσό.

Αὐτὸς ὀνοματίζει τώρα νησιὰ ἕνα - ἕνα καὶ ποιὸς ἐχθρὸς ἔκανε κατοχὴ: Μυτιλήνη Γερμανοί, Χίος Γερμανοί, Τήνο Ἴταλοί, Σάμο—Ἴκαρία Ἴταλοί, μὲ κάθε ὄνομα σημαίνει μιὰ θλιμμένη καμπάνα. Ὁ Δωδεκανήσιος τὰ ξέρει καλά, ἤξαιρε ὡς καὶ τὸν πάτο τῆς θάλασσας γύρω στὸ κάθε νησιὸ ὅπως ἄλλος ξέρει σημάδια τῆς στεριάς, εἶναι σφουγγαρᾶς, οἱ Ἑγγλέζοι ἀμέσως τὸν ἀρπάξανε γιὰ μυστικὲς ἀποστολές, πάει. Πρόλαβε ὁ Γέρος τὸν

ΕΛΛΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ρώτησε και για τὰ νησιὰ τῆς ἔξορίας.

— Ἐκεῖ ἢ πείνα θέρισε, κρυφὰ κι ἀπ' τὸ Θεὸ τοὺς θέρισε. Μιὰ μηχανότραπα γλύτωσε κάμποσους κομμουνιστὲς, ἔτσι ἀκούστηκε πῶς τοὺς ἔβγαλε στὸ Λαύριο.

Καὶ τίποτα παραπάνω, σκοτάδι. Ρωτᾶ κι αὐτὸς πῶς περνοῦνε οἱ πρόσφυγες ἐδῶ, ἔχουνε τουλάχιστον ἐλευθερία;

— Θαῖς ἰδεῖς, τὶ ἐλευθερία ἔχομε, λέει ὁ Γέρος.

— Τὴν κερδίζομεν... κέρδισμα θέλει κι ἐδῶ, λέει ὁ Τελωνειακός.

**

Ἀκούστηκε πῶς θαῖ μοιράσουνε ροῦχα. Οἱ ψηφισμένοι τῆς πρώτης ἐπιτροπῆς καὶ τῆς πρώτης φασαρίας εἶπανε στὸν κόσμο νὰ βγῆ ἄλλη μιὰ ἐπιτροπὴ γιὰ τὸ μοίρασμα.

— Θαῖ μαλώσωμε, δὲν εἴμαστε ἄξιοι νὰ κάνωμε μονάχοι μας διανομή..., λένε οἱ κακομοίρηδες τοῦ Κάμπου. Τοὺς δουλέψανε κι οἱ Ἑγγλέζοι.

— Νὰ μαλώσωμεν λέει ὁ Τελωνειακός, «καλλίτερον τὸ μάλωμα, παρὰ χωρὶς λαλίαν, κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν Ἑγγλέζων, ροῦχα φοροῦμεν δὲν φοροῦμεν, δὲν ὁμιλεῖτε; Ὅμιλεῖτε καὶ σεῖς μπρέ...

**

Ἦρθανε λοιπὸν δυὸ μαζί ἕνας Μεγάλος καὶ μιὰ Μεγάλη μὲ στολή, μαζέψανε τὸν κόσμο στὸν ἥλιο, αὐτοὶ στὸ ὑπόστεγο, βγάζουνε λόγο, ἐκεῖνος λέει ἔλο χωρατὰ, ἔχει κι ἕνα σκυλάκι κατσαρὸ ποὺ τοῦ παίζει, καθὼς τὰ λέει ἕνα χωρατὸ εἶναι καὶ τοῦτος ὁ πόλεμος «αὔριο θαῖ φορέσομε καὶ τὰ καινούργια μας ροῦχα...». Ἡ γυναῖκα μιλά σκληρὰ, μὲ σφιχτὸ στόμα: «.. Ὁ πόλεμος θαῖ κερδιστὴ ἂν εἶναι οἱ πρόσφυγες φρόνιμοι καὶ δὲ

ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ

γυρεύουνε τίποτα, ύπακούνε στοὺς δραγουμάνους...».

Οἱ δραγουμάνοι τότε διατάζουνε, ἀρχίζει ἓνα ξεχώρισμα κατὰ ἡλικίες, κατὰ πατρίδες, κατὰ ἐπαγγέλματα, κατὰ ὑπόστεγα, οὐρὲς μονὲς καὶ διπλὲς φωνάζουνε «τάξη - τάξη», «στὴ σειρά σας, στὴ σειρά...». Κι ἀπ' τὴν πολὺ σειρά καὶ τάξη παραλογιάσανε ὅλοι, τὰ παιδιὰ κυλιοῦνται χάμω ἀπ' τὴν κούραση, ἀρχίζουνε ξεκόβουνε πολλοί, τοὺς πιάνουν οἱ βαλτοὶ καὶ τοὺς τραβοῦνε πίσω, δυὸ γυναῖκες λιγοθυμήσανε, ἀναβάλουνε οἱ Μεγάλοι τὴ διανομή, φεύγουνε. Φεύγοντας «προσφέρουνε» 5 σωληνάρια ὀδοντόπαστα σὲ 5 κοριτσάκια, τοὺς ριχτήκανε τ' ἄλλα πιαστήκανε μαλλιὰ μὲ μαλλιὰ, ἢ σκόνη τοῦ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου δὲν κατακάθησε, ὅλος ὁ Κάμπος μαλώνει. Καὶ μὴ ἔχοντας δύναμη ἄλλη μαλώνανε συναμεταξύ τους δύο μέρες.

**

Σὲ κάμποσες μέρες ξανάρθε ὁ ἴδιος Μεγάλος μ' ἄλλη Μεγάλη κι ἓνα φορτηγὸ ρούχα. Δὲν ἤβρε πρόσφυγες χασομέρηδες, μόνο ἤβρε τὸν Κάμπο καλοσκουπισμένον, ἴσκιους πλεμένους μὲ κλωνάρια φοινικιές, οἱ γυναῖκες στὸν ἓναν ἴσκιο πλένουνε, σὲ ἄλλον μαγειρεύουνε, ὁ ἄμμος καταβρεγμένος μὲ τρύπιους ντενεκέδες. Μερικοὶ ἄντρες διαβάζουνε καὶ φημερίδα Ἑλληνική, σὰ νᾶναι στὸ χωριό. Στὴν Πύλη δυὸ ἄντρες ψηφισμένοι, κι ἡ μικρὴ Καριωτίνα ποὺ ἔβγαλε ἡμιγυμνάσιο:

— Εἴμαστε ἡ ἀντιπροσωπεΐα τοῦ Κάμπου, ὀρίστε..

Πῶς κανένα λαγωνικό, κανένα γεράκι νηστικὸ ἐκεῖ ποὺ κυνηγᾶ κολώνει, δὲ βρίσκει μπροστά του αὐτὸ ποὺ ἔβαλε στὸ μάτι, λοιπὸν φέρνει βόλτες μὲ σηκωμένα φτερά, μὲ σηκωμένη τρίχα, ξεμακρύνει, ξανάρχεται γυρεύει πάλι στιγμὴ νὰ χυμήξει ἔτσι τὸ μάτι τοῦ Μεγάλου πῆγε κι ἤρθε, σταμάτησε ἀγριεμέ-

ΕΛΛΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

νο, ποῦ τὰ προχτεσινά του χωρατά...

— «Καί ἡ Δεσποινίς;» Ἔτσι ἄρχισε γιά νὰ τοὺς πάρει ἀμέσως στὸ ψιλό. Αὐτὴ βαστᾶ τὸν κατάλογο ἄτομα, οἰκογένει-
ες ὅλα ἐδῶ καταγραμμένα, ξεδιπλώνει κόλλες χαρακωμένες μὲ
πράσινο καὶ μενεξεδι μελάνι ἀτσαλάκωτες, καλλιγραφία ὅλα
τὰ γράμματα, τὶς παρουσιάζει, ὁ Μεγάλος δὲν τὶς πιάνει πέ-
φτουνε κατὰ γῆς. Βλέπει ὁ Κάμπος.

— Δὲν χρειάζονται χαρτοβασίλεια, λέει ὁ Μεγάλος κάνει
πῶς γελά. Μιλοῦνε μὲ τὴν ἀξιωματικίνα στὴ γλώσσα τους, αὐ-
τὴ κακάριζε σὰ στεναχωρεμένη ὄρνιθα, λένε τοῦ δραγουμάνου
νὰ συναχτοῦνε πάλι ἀμέσως πρῶτα - πρῶτα τὰ παιδιά.

— Θὰ ἔχομε φασαρία πάλι, πάλι τὰ προχτεσινά..., λέει
ὁ Γέρος.

— Μὲ τὰ ὀνόματα ποῦ θὰ φωνάξομε τὶς Μητέρες ὅπως εἶ-
ναι γραμμένες ἀλφαθητικά, ἄς ἔρχονται καὶ τὰ παιδιά» εἶπε ἡ
Καριωτίνα καὶ πάλι ἄνοιξε τὶς κόλλες.

Ἔνας ἄμυαλος ποῦ ἦτανε κι αὐτὸς ἐπιτροπὴ, μουρμούρισε
πειραχτικά:

— Ἔχομε καὶ τὶς σπουδαγμένες μας...

Τόπε καὶ δὲν τόπε, μὰ τὸ πήρε τ' αὐτὶ τοῦ Μεγάλου, δου-
λιά τους εἶναι ν' αὐτιάζονται τὴν ἀμυαλιά. Γύρισε καὶ εἶπε:

— Ἄς μιλήσει κι ὁ κύριος ἀπὸ δῶ, φαίνεται πρακτικὸς
ἄνθρωπος, νὰ συναχτοῦν ἐν τῷ μεταξύ τὰ παιδιὰ νὰ τελειώ-
νομε...

— Ἄμ καλὰ τὸ λέει ὁ ξένος Κύριος, τὴν ἄλφα βῆτα τώρα
θὰ πιάσωμε;

Ὁ κόσμος πλησίασε, κάτι γυναῖκες φωνάξανε «Δίκαιη
μοιρασιά». Μιὰ φωνὴ ἄλλη φώναξε «ἢ οὔλοι ρούχα ἢ κανεῖς».

ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ

Τότε ὁ Τελωνειακὸς παραμέρισε ἀπ' τὸν κόσμον μισὴ δρασκελιά, στάθηκε στὴ μέση, γυρίζει βγάζει μιὰ καθαρὴ φωνή, σίγουρη φωνή, σὰ νάτανε ὁ πρῶτος μέσα στὴν κλήρα του.

— Ἔχομεν ἢ δὲν ἔχομεν πατριῶται, σὰς ἐρωτῶ, ἔχομεν, θέλομεν Ἐπιτροπήν;

— Ἐπιτροπή! Ἐπιτροπή!

Δὲν τόπανε ἀψήφιστα, τόπανε ἀπελπισμένα καὶ πεισματωμένα μὲ κείνη δὲ τὴν ἐρώτηση τὸ καταλάβανε ὅλοι πὼς τοὺς κόβανε τὴν ἀξία τους, τὴ ζωὴ τους ἂν τοὺς κόψουνε τὴν ἐπιτροπή τους. Οἱ Ἐγγλέζοι ταραχτήκανε, λοιπὸν μὲ χαρτὶ περίλαβὲ ἢ Ἐπιτροπή τὸ μισὸ φορτεῖο. Τ' ἄλλο μισὸ τὸ φόρτωσε πάλι στ' αὐτοκίνητο, τόκανε κι αὐτὸ, δὲν ντράπηκε ὁ Μεγάλος, γιὰ ἐκδίκηση.

Ἦστε οἱ Πρόσφυγες θαρροῦνε πιά πὼς βάλανε μιὰ καλὴ σειρὰ στὸν Κάμπο. Ἄλλοι καμαρώνουνε ξενοιάζουνε, ἄλλοι δὲν ξενοιάζουνε, φροντίζουνε.

Ὁ Τελωνειακός, ἄγρυπνος, ὑπεύθυνος. Κανένας κυβερνήτης, κανένας στρατηγὸς δὲν περνᾶ τόση ἀγρύπνια, ὅση περνᾶ ὁ ψηφισμένος σύντροφος.

*
**

Ἦστε φέρανε μιὰ κάσα ρούχα, τὴν ἔφερε ὁ Μεγάλος, τὴν ἀκούμπησε σ' ἓνα ὑπόστεγο, τοὺς εἶπε νὰ τὴ «φυλάξουνε» θὰ ξανάρθει γιὰ νὰ τὴν παραδόσει στὴν ἐπιτροπή, μὰ βρέθηκε ξεκαρφωμένη ἓνα πρωῖ ἀπὸ μέσα κλεμένα πολλά. Ὁ Γέρος κι ὁ Τελωνειακὸς βλαστημοῦνε.

— Στ' ἀνάθεμα τὰ γρουσούζικα ρούχα σας, λέει ὁ Γέρος.

ΕΛΛΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

— Ποῖον παιδίον, ποιανού κλέφτη σπόρος θὰ φορέσει ρούχον καὶ ποῦ θὰ πάει καὶ δὲν θὰ βλέπομεν; Καὶ δὲν θὰ πέφτει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν φωτῖα νὰ μᾶς κάψει... ὀμιλεῖτε μπρέ...

Κάμποσοι μὲ πολλὰ παιδιὰ πιάσανε τὰ παράπονα γιατί δὲν ἔγινε ἀμέσως χωρὶς ἐπιτροπὴ ἢ διανομή. Ὁ Τελωνειακὸς δὲ θυμώνει:

— Θὰ βρεθῆ κι ὁ κλέφτης κι ὁ φταίχτης... μὲ τὴν πρώτη δὲ βρίσκεται...

**

Ὅμως οἱ Ἕλληες Σύμμαχοι λάβανε ἀφορμὴ, ντύσανε κάμπους πρόθυμους στὸ χακί, τοὺς κόψανε καὶ μισθό, εἶπανε πὼς χρειάζεται φύλακες ὁ Κάμπος. Τοὺς δόσανε κι ἀπὸ κείνα τὰ κοντὰ μπαστούνια μὲ τὴ θελιὰ στὴν ἄκρια ποῦ τὴν περνοῦνε στὸ χέρι, ἅμα δέρνουνε δὲν τοὺς φεύγει, ἔπεσε ξύλο ἀπ' τὴν πρώτη βδομάδα, βρίσκανε ἀφορμὴ πότε γιὰ πάστρα, πότε γιὰ σέβας.

Ὑστερα ἦρθανε δυὸ ποῦ λέγανε πὼς ἦτανε στρατιῶτες ἄρρωστοὶ μὰ ἦτανε χωροφύλακες, ἦρθανε ἀπ' τὴν Ἑλλάδα μ' ἕναν φασίστα μοίραρχο. Τοὺς δόσανε οἱ Ἕλληες τὸ καλύτερο ὑπόστεγο. Κρεμάσανε λουριὰ ἐξαρτήματα ὅλα καινούργια καὶ δυὸ αὐτόματα γυαλιστερά, μαυρίζανε, πάνω στὸ ντουβάρι μαυρίζε καὶ τὸ μάτι τοῦ κόσμου. Μιὰ γυναῖκα εἶπε πὼς γνωρίζει τὸν ἕναν τῆς σκότωσε ἀδερφὸ ἀπεργὸ τσαγκαρᾶ ἐπὶ Μεταξᾶ... «Ποῦ;» «Μὲ ρωτᾶτε ποῦ, τάχα δὲν ξέρετε... τῆς Σαλονίκης τὴν ἀπεργία, κάνετε πὼς τὴν ξεχάσατε; Αὐτός, αὐτὸς εἶναι...» Ἐπεσε νὰ τὸν πνίξει μὲ τὰ χέρια τῆς, τὴν πιάσανε τρεῖς ἄντρες καὶ δὲν τὴν κάνανε καλά, τρελλάθηκε, τὴ σηκώσανε κι αὐτὴ γιὰ νοσοκομεῖο, πάει κι' αὐτή.

ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ

Στὸ Δεύτερο Γεφύρι τοῦ Πολέμου, συζητήσανε οἱ φίλοι καὶ γι' αὐτὰ τὰ ὄπλα ποὺ δὲν χτυποῦνε πρὸς τὰ ἔξω ξένον ἐχθρὸν παρὰ πρὸς τὰ μέσα τὸ λαὸ σ' αὐτὰ στηρίζεται ἢ κάθε λαομίσητη ἐξουσία. Ὡσπου μὲ τὰ ἴδια πάλι ὄπλα χτυπιέται κι αὐτή.

Τοὺς τὰ ἱστοροῦσανε μὲ ὑπομονὴ γιὰ νὰ καταλάβουνε.

— 'Απ' τὰ δικά σας παθήματα βγάζομε νόημα κι ἐμεῖς, ἔλεγε ὁ Αἰγύπτιος.

— Αὐτὸ θέλομε κι ἐμεῖς... χαλάλι.

Ὁ παραέξυπνος πορτιέρης ἅμα τύχαινε παρῶν τοὺς φιλοκοροϊδεύει:

— 'Ανοικονόμητοι Γραικοί σᾶς ταΐζουνε σᾶς ποτίζουνε οἱ κοκκινομούρηδες, τρῶτε πίνετε, τὶ ἄλλο ζητᾶτε; Πρόσωπο, σπαθὶ δικό σας δὲ θ' ἀποχτήσετε ποτέ, ἄδικα χαλάτε τὴν καρδιά σας.

Ὁ ξυπνημένος αὐτὸς δὲν πίστευε τίποτα. Ὁ Τελωνειακὸς τοῦ ἀπαντοῦσε:

— 'Απὸ καλὴν καρδίαν δὲν δίνουν μας ταῖνην, νερό, ἅμα καὶ χῶμα καὶ ἀγέραν ἀνάγκη μας πᾶσα ἔχουν καὶ δίνουν μας, θέλουν δὲν θέλουν, σπαθὶν ἐπίσης, ἐξουσίαν ἐπίσης παίρνομεν, δὲν δίνουν μας.

Στὸν Κάμπο οἱ ψηφισμένοι κυττάζανε πῶς νὰ βαστάξουνε τὸν κόσμον σὲ καλὴ σειρά. Πιάσανε μὲ τὸ φιλότιμο καὶ τοὺς χωροφύλακες: πῶς εἴμαστε ὅλοι στὰ ξένα, δὲ στέκει τὸ ἄγριο. Κι αὐτοὶ θυμοῦνται τὰ σπίτια τους, δὲ χωνεύουνε τοὺς δραγουμάνους καὶ τοὺς πληρωμένους, τοὺς πέφτει συγγενικιὰ ἢ προσφυγιά.

ΕΛΛΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Κάνανε παρατήρηση στους πατεράδες ἐπειδὴ βγαίνανε μὲ Ἄγγλους τὰ κορίτσια, ζηλεύανε κι ὅλας. Στὰ μικρὰ δίνανε τὰ παραπανήσια γάλατα, οἱ μάνες τοὺς πλένανε τὰ ρούχα, μιὰ ψευτοησυχία ἔχει ὁ Κάμπος σὰν οἰκογενειακὴ.

Στὸ Τέταρτο Γεφύρι, ποὺ ἦτανε νὰ συζητήσουνε πῶς ὁ Κόσμος εἶναι γιὰ ὅλους — ἀλλάξανε τὴ σειρά κι ἀφήσανε προσωρινὰ τὸ Τρίτο — ἔρχεται ὁ Αἰγύπτιος μὲ κομμένη πνοή:

— Φίλοι, ντρέπομαι τὴ φωνή μου αὐτὸ ποὺ θὰ σᾶς πῶ, αὔριο θὰ σᾶς πιάσουνε οἱ δικοί μας.

Ἔτσι βάζανε οἱ Ἄγγλοι καὶ τοὺς Αἰγύπτιους στὰ αἵματα τάχα ὀρίζουνε αὐτοὶ τὸν τόπο τους γιὰ νὰ μισήσουνε αὐτοὺς οἱ πρόσφυγες.

— Μὴν ντρέπεσαι τὰ ξέρομε αὐτά, εἶπανε οἱ Ἕλληνες.

— Θα'ρθῆτε κοντά μας, εἶπε τὸ Γκαρσόνι.

Δὲν πήγανε στὸν Κάμπο, ἀφίσανε κι ὅσα εἶχανε ἀποχτήσει ἀνεμομαζεμένα ρούχα, κύπελλα καὶ τέτοια.

Ἡ Καλὴ τοὺς ἔκανε χαρὲς μεγάλες, εὐχαριστήθηκε ποὺ εἶχανε πάλι τώρα τὴν ἀνάγκη της.

Στὸ Πέμπτο Γεφύρι, ποὺ τόχονε περὶ τῆς Πρὸβλεψῆς, καὶ τοῦ Δίκαιου Ἀγῶνα ταίριαζε διάθεση σοβαρὴ. Μὰ τοῦ ἀνθρώπου ἡ διάθεση δὲ φρονιμεύει μιὰ καὶ καλὴ κι ὅποτε γλυτώσει ἀπὸ κίνδυνο τοῦ φαίνονται ὅλα πολὺ ἔμορφα, εὐκόλα ξελογιάζεται...

Καὶ τὸ Γεφύρι αὐτὸ τῆς Ρόντας φάνηκε τοῦ Γέρου σὰν πανηγῦρι, ἐκεῖ συνάζονται φελούκες καὶ συρμαγιές ἀπ' τὴν Ἄνω

ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ

Αἴγυπτο. Μὲ τὴν πρώτη μέρα κι ὅλας ταίριαξε ποίημα:

Αἴγυπτο, Αἴγυπτο οἱ ζεστοὶ ἀγέρηδες
μετροῦν τὸ μάκρος σου μὲ τρίγωνα παινιὰ
πάπιες, χήνες, κατεβαίνουν ἄκρι-ἄκρι τὰ κανάλια
πάπιες, χήνες ξυλοστήρες, οἱ φελούκες,
ὁ μυτερός ἴσκιος πατᾶ τὴν ἔρημο.

Τὸν ἀφίσανε τὸλεγε τὸ ξανάλεγε, χαζεύανε στὶς ἀποβά-
θρες.

Ἐπὶ περᾶσανε τὴν προκυμαία τοῦ ποταμοῦ, ξεκουρα-
στήκανε σὲ κείνα τὰ δέντρα ποὺ ρίχνουνε τὰ κλωνάρια τους ὡς
τὴ γῆς καὶ ξαναρίζωνουνε, οἱ φυλλωσιῆς εἶναι σὰν καλύβια κρε-
μαστά, ὁ ἴσκιος τους στάσιμος, μέσα φυσᾶ ὁ ποταμίσκος ἀγέ-
ρας, κουρνιάζουνε πλήθος πουλιά.

Σταθήκανε καὶ στὰ μεγάλα καφενεῖα, ὅπου τὰ μεγάφωνα
τὴν ταχτικὴ ὥρα λένε τὶς τραγουδιστὲς προσευχὲς. Τότες ση-
κώνουνται πολλοὶ πελάτες κατεβαίνουνε στὴν ἀκροποταμιὰ πλέ-
νουνται καὶ κάνουνε ναμάζι σὲ ἰσάδια σκαμμένα ἐπίτηδες στὰ
μισὰ τοῦ ὄχτου καὶ στὰ κεφαλόσκαλα.

Ἦρθανε στὸ κουρεῖο κάποιου φίλου τους σὲ κείνες τὶς γει-
τονιῆς. Ὁ Γέρος συνέχιζε πάλι τὰ τραγουδιστά:

Σήμερα μᾶς ἦβρε μιὰ μέρα ποὺ γέννησε ὅλες τὶς μέρες
σήμερα φτάσαμε Πατέρα ποταμό
θυμούμαστε καὶ τὴ μάνα μας τὴ θάλασσα
τὰ μάτια μας ὅπου ἀκουμπίσουνε
ἀνοίγει δρόμος, περνοῦμε.

ΕΛΛΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Τοῦ εἶπανε ν' ἀφίσει τὰ κατσαρά, ὅμως αὐτὸς τὰ ἴδια:

Σήμερα δὲ θὰ καθίσωμε θὰ βαδίσωμε
σήμερα δὲ θὰ συνεννοηθούμε τραγουδοῦμε.
τὰ λόγια σήμερα θὰ μᾶς χωρίσουνε, δὲν περιμένω
καὶ θὰ βρεθεῖ τὸ κεφάλι μου στὸν ἄμμο πεταμένο
πρὸς τὰ νταμάρια τοῦ Μοκάταμ
ὁ ἄμμος διατηρεῖ δὲν κατελεῖ...
Θὰ ξεχαστῆ τὸ σφᾶλμα... μιὰ βρύση ἄλλοῦ ξεχείλισε
λόγια τρεχούμενα νερά
ἦρθαν γυναῖκες ἀπὸ μακριὰ στὴν ξένη, ἄχ ξένη βρύση
μὲ πονεμένες χούφτες σκύβουνε, πίνουνε.

Τέτοια ἔλεγε κι ἔκανε νὰ φύγη. Τὸ Γκαρσόνι τοῦ λέει «πού πᾶς;». Τὸ πήρε καὶ σὰν προσβολὴ πὼς ἔχει ἄλλοῦ παρέα. Κι ὁ Αἰγύπτιος τράβηξε ἀπ' τὸ λαιμό του ἓνα μεταξωτὸ ἄσπρο μαντήλι ἔκανε ἀστεῖα πὼς θὰ τὸν δέσει. Τὸ Γκαρσόνι πάλι ἄρπαξε ἀπ' τὸ μαρμαρένιο τραπέζι ἓνα ξουράφι, πὼς τὸ σήκωσε καὶ πὼς τὸ κατέβασε χωρατεύοντας; Βρέθηκε μπροστὰ ὁ γελαστός Αἰγύπτιος καὶ τὸν πήρε στὸ λαιμό. Κι ὁ Γέρος καθὼς εἶχε ἀπλώσει τὸ χέρι νὰ παραμερίσει τὶς παρδαλὲς χάντρες τῆς πόρτας ποὺ ψιλοτσακλακίζουνε καὶ γιαλοκοποῦνε βλέπει στὸν καθρέφτη μιὰ φλέβα νὰ πετᾶ αἷμα καθαρὸ ἀπ' τὸ λαιμὸ τοῦ πιστοῦ φίλου τους, πίσω ἀπ' τ' αὐτὸ κι αὐτὸς νὰ δίνει ἓνα πήδο σὰ δαγκαμένο θηρίο μὲ τὴ ζέστη τῆς ζωῆς του ποὺ τὸν περέχουσε καὶ νὰ πέφτει ξερός. Πέφτει δίπλα κι ὁ Γέρος φωνάζει «γιατρό», πετιέται ὁ Τελωνειακὸς καὶ τὸ Γκαρσόνι φράζουνε τὴν πληγὴ μὲ τὸ μεταξωτὸ μαντήλι, μὲ πετσέτες, ὁ Κουρέας τρέχει ὄξω, τύχη τους

ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ

καλή περνούσε ταξί, τὸν σηκώνουνε τοῦ βαστοῦνε τὸ κεφάλι, τραβοῦνε γιὰ τὸ Νοσοκομεῖο. Δὲν πήρανε εἶδηση νὰ συναχτοῦνε γειτόνοι καὶ περαστικοὶ Μουσουλμάνοι μὲ τὸ θυμὸ τῆς ἄλλης πίστης ποὺ εἶναι σὰν τὸ θυμὸ τοῦ μελισσιοῦ, ὁ Κουρέας σφουγγαρίζει μὲ ἀγωνία τ' ἀδικοχυμένο αἷμα, ἡ καλὴ μέρα γίνηκε θανατερή.

**

Στὸ Νοσοκομεῖο φτάνοντας, σηκώσανε πάλι τὸ φίλο τους τὸν ἀκουμπίσανε μὲ πόνο πάνω σ' ἓνα μαρμαρένιο τραπέζι, ἦρθαν οἱ γιατροὶ φύγανε. Σὲ λίγη ὥρα γεμίσανε οἱ διαδρόμοι συγγενεῖς, γέμισε ἡ αὐλὴ αὐτοκίνητα, φάνηκε πὼς ἦτανε ἀπὸ πλούσιο σόϊ ὁ τραυματίας. Καὶ σὲ λίγες μέρες τὸν πήρανε σ' ἄλλο καλλίτερο νοσοκομεῖο, σώθηκε. Μὰ οἱ πρόσφυγες τὸν χάσανε, Καὶ τὸ Γκαρσόνι χάθηκε.

**

Ὁ Γέρος κι ὁ Τελωνειακὸς δὲν ξεμακρύνανε ἀπ' τὰ κάγκελα τοῦ Νοσοκομεῖου δύο μέρες ποὺ ἔκανε μέσα ὁ φίλος τους, Ὁ πόνος τους φουσκώνει καὶ ξεφουσκώνει μὲ τοὺς στεναγμοὺς τοῦ ἀπλοῦ κόσμου, πλήθος κόσμος κινοῦνε ἀπ' τὰ φελλάχικα χωριὰ κι ἀπ' τὰ βεδουϊνικα τσαντήρια, φτάνουνε στὰ κάγκελα ἐδῶ, κάθονται νύχτα μέρα, τοῖχο ← τοῖχο.

Ἄμα τὸν πήρανε οἱ συγγενεῖς τραβήξανε κάποιο ἀπόγεμα οἱ δυὸ Ἑλληνες Πρόσφυγες πρὸς τὶς πλούσιες συνοικίες, περάσανε τὸ Γεφύρι μὲ τὰ λεοντάρια, περάσανε δρόμους λουλουδισμένους, σταθήκανε σ' ἓνα βουβὸ περιβόλι, μέσα ἓνα σπίτι μὲ πολλὰ σειρὰ παράθυρα μισοκλειστά, βλέπουνε ξαναβλέπουνε τὴ σύσταση, αὐτοῦ ἄραγε εἶναι; Ὁμιλία πουθενά, τὰ γερά-

ΕΛΛΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

κία κρούζουνε, λίγος οὐρανὸς φαίνεται μέσ' ἀπ' τὶς φυλλωσιές, ζωντανὸς ἄνθρωπος δὲ φαίνεται. Στὸ κεφάλι τους μαδοῦσε ἕνας ἀνθὸς μαβῆς, ἀπὸ ἕνα δέντρο ποὺ δὲ γνωρίζουνε, τὰ μάτια τους θολώσανε. Βραδυάζοντας παρουσιάστηκανε μὲ τὴ δροσιά, καθίσανε σὲ πάγκους κατὰ σειρὰ σὰν πουλιὰ οἱ Σαϊτιανοὶ καὶ Σουδανέζοι πορτάρηδες ντυμένοι μεταξωτά, κουβεντιάζανε κελαϊδιστά, στραβοκοιτάζουνε τοὺς δυὸ κακοντυμένους φύγανε αὐτοί. Κι ὅπως περνούσανε πάλι τὸ Γεφύρι ἀκούμπησε σ' ἕνα πεζούλι ὁ Γέρος κύτταξε τὰ πυχτὰ νερὰ κι ἔβγαλε μιὰ φωνὴ σὰν ἀπὸ ἀλλουνοῦ στόμα κι ἄξαφνη:

— Φίλοι μου, φίλοι, χαράξτε μου τὸ στήθος καθὼς χαράζουνε ἄρρωστα κλωνιά, τραβήξτε μου παραόξω τὴν καρδιά νὰ πάρει δυὸ σωστὲς ἀνάσες...

**

Ἡ Καλὴ τοὺς ἔφερνε νέα τοῦ φίλου ταχτικά. Εἶχε πάρει μεγάλο φόβο. Ὑστερα τοὺς ἔστειλε σ' ἐνοῦς πλούσιου Κόπτη τὸ χτήμα, γνωριμιὰ τῆς Μάνας τῆς στὴν Κάτω Αἴγυπτο.

Ἡ πίκρα τῆς προσφυγιάς πάλι καὶ κεῖ τοὺς ἔσερνε σὰ δεμένους ἀπὸ κοντὸ σκοινί. Μὰ πάλι ξέσφιγγε ἡ θελιά, περπατοῦνε καὶ δὲ χορταίνουνε τὶς φαντασίες τῆς παράξενης ἐξοχῆς. Πρὶν βγῆ ὁ ἥλιος πιάνουνε τοὺς χωματένιους ὄχτους τῶν χαντακιῶν, ὁ ἥλιος βγαίνει βρίσκει μεμιᾶς, μονοκόματα ὅλον τὸν Κάμπο, τὸ νερὸ ἀρχίζει τρέχει ἀπὸ μεγάλα κανάλια σὲ πιὸ μικρά, ὡς τὶς παραμικρὲς αὐλακιές, ἀρχίζει τὸ πότισμα, τὸ σκλάβωμα.

Τὰ μεσημέρια καθίζουνε σ' ἕνα τσαρδάκι, ἕνα γαϊδούρι ἄσπρο γυρίζει μαγγάνι, ζωὲς ὀλόκληρες μετριοῦνται μὲ τ' ἀργὸ τρίξιμο καὶ μὲ τὸ χούγιασμα τοῦ ποτιστῆ. Πιὸ βράδυ στέκουνε στὸ πέρασμα τοῦ Μεγάλου Καναλιοῦ, ἐκεῖ περνοῦνε ὀλόκληρη

ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ

ρα χωριὰ μὲ τὰ ζῶα τους, βουβάλια καταλασπωμένα καὶ γαῖ-
δούρια, καμήλες ποὺ περπατοῦνε σὰ φείδια μὲ στητὰ λαιμά, ὁ
βούρκος καθρεφτίζει τὶς συνοδίεσ γίνεται παρδαλὸς καὶ μακραί-
νει τὶς φωνές.

— Ποῦ μᾶς φέραν τὰ παράκαιρα λόγια... λέει ὁ Τελω-
νειακός.

Ὁ μόχτος τῶν ξωμάχων εἶναι καὶ δικός τους πόνος. Ὅμως
ἡ ἀλλοιώτικη ἐξοχή τοὺς φαίνεται διπλὴ ξενητιά. Μιὰ μέρα πλη-
σιάζουνε νὰ βοηθήσουνε δυὸ φελλάχους ποὺ τοὺς βάλτωσε ἡ
βωδάμαξα. «Λά-ά, λά-ά» εἶπε ὁ γυιὸς ἀγέλαστος, τοὺς παραμέ-
ρισε. Κι ὁ καλόκαρδος πατέρας εἶπε: «Δὲν κάνει ἐσεῖς, ἐσεῖς
εἶστε τὸ καϊμάκι τῆς πολιτείας», ὁ καλόκαρδος κι ὁ ἀγέλαστος
λόγος δυὸ καρφιά. Ὁ Ἕλληνας ἐπιστάτης ποὺ ἤξερε ἀράπικα ὅ-
σο γιὰ νὰ κλέβει εὐκόλα χασκογελά.

Ὑστερα μήνυσε ἡ Καλὴ πὼς ὁ Αἰγύπτιος σηκώθηκε, κα-
θίζει στὸ παράθυρο βλέπει λέει τὰ Γεφύρια καὶ τοὺς θυμάται,
ἔμαθε λέει κοντὰ τους πολλά. Καὶ τοὺς παρακίνησε ἡ Καλὴ νὰ
τοῦ κάνουνε γράμμα, νὰ μὴν ἀπομείνει στὴν καρδιὰ τοῦ φίλου
παράπονο σὰν τὸ σημάδι τοῦ λαιμοῦ του.

Λοιπὸν ὁ Γέρος ἔγραψε πὼς ἡ ἀδερφωσύνη τὸν ξεθάρωσε
κι ἡ πολλὴ του εὐχαρίστηση, ἀπ' τὴν καλὴ διάθεση γίνηκε ὅτι
γίνηκε κακὸ ἐκεῖνο τὸ πρωῖ στὴ Ρόντα «ποὺ μὲ φωνάζετε κι ἐγὼ
τραβοῦσα μοναχός, θυμώσατε κι ἐγὼ γελοῦσα ὁ στραβός, ὁ κου-
φός, ὥσπου ὅλα γυρίσανε ἀνάποδα, ἔπαθε ὁ πιὸ καλός, ἐσὺ Φίλε
κι ἂν θές τώρα συχώρησέ με...» γράφει, σβύνει.

Πάνω στὸ κεφάλι του κι ὁ Τελωνειακός, τὸν προσέχει νὰ
γράφει καθαρά.

ἙΛΛΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

— Μὰ εἶναι καὶ θολὰ ὅσα μᾶς τυχαίνουνε.

— Ἐπὶ θολὰ νερὰ σκύψε, γέμισε ποτήρι, ἅμα καταστά-
λάξει πίνει καὶ ὁ φίλος δροσίζεται, ὀλόκληρον ποταμὸν, ὀλόκλη-
ρον καὶ μὸν κάμεις γράμμα;

Ὁ Γέρος ταίριαξε κι ἓνα τελευταῖο ποίημα.

Γλῶσσες πολλές κι ἡ γῆς μιὰ ποὺ ἀγαποῦμε.

Στὴν ἀκροποταμιὰ σήμερα περπατοῦμε

τό ἕνα μας χέρι στὴν καρδιά γιὰ νὰ βαστᾶ

γιὰ νὰ βαστᾶς μικρὴ καρδιά τὶς ὠμορφιές καὶ τὸν

(πόνο τῆς γῆς

καὶ νὰ ποθεῖς τὴ δίκαιη ἐπανάσταση — δὲν ἀργεῖ

δὲ θὰ βγάλωμε τὰ ρούχα τῆς δουλειᾶς

τὴν Κυριακὴ ἐκείνη.

Τώρα δουλεύομε στὰ σκοτεινὰ σὰ ρίζες

αὔριο, ἥλιος, αὔριο μῦλος θὰ γυρίζομε

μὲ τόνα χέρι ἀκόμα στὴν καρδιά

σὰ δίχαλο κλωνάρι

ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ εἴμαστε δέντρα φυτεμένα

μὲ ξένα νερὰ ποτισμένα.

Γυρίσανε ὕστερα στὸ Κάϊρο, ἦθρε δουλειὰ ὁ Τελωνειακὸς
σὲ μιὰ χαρταποθήκη ὅσο γιὰ νὰ συντηρηθοῦνε. Κι ἡ Καλὴ πάν-
τα συντρέχτρα.

Μιὰ Κυριακὴ πήγανε στὸ γεφύρι τοῦ Μπουλά. Θυμηθήκανε
καὶ τὸ Γκαρσόνι. Παρουσιάστηκε μιὰ φορὰ πῆρε τῆς Καλῆς 2
λίρες δανεικὲς καὶ δὲν ξαναφάνηκε.

ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ

Πήγανε καὶ στὸν Κάμπο. Εἶχανε σηκώσει τοὺς πρόσφυγες, μείνανε μέσα 3—4 ρουφιάνοι μπεκιάρηδες. Βρωμοῦσε ὁ τόπος, τριγυρίζανε σκυλιά, ποὺ ὁ ἀκαταλάγιαστος λαός, τὰ ζωντανὰ νερά... Φέρανε στὸ νοῦ τους καὶ τὶς δυὸ Καριωτίνες, ἐκεῖνο τὸ χάρισμα ἔλαμπε σὰν κοχῦλι, αὐτὲς μέσα-μέσα σκύβουνε γυρεύου-νε τίποτα νὰ στρώσουνε χάμω γιὰ περιποίηση, ἅμα καθίζου-νε καὶ κεῖνες μαζεύου-νε καλὰ-καλὰ πάνω στὰ γόνατα τὸ φουστάνι τους, ἀκού-νε, ὁ Γέρος μέσα του βουρκώνει καὶ θυμώνει γιὰ τόση ἀνάλαφρη χάρη καὶ σοβαρή — καὶ τὰ παιδιὰ ἔτσι παίζουνε τὶς κουμπάρες— ἄραγε ποὺ τὶς ρίξανε τώρα... Βλέπουνε τὴν καταδρομὴ τῆς Ἑλλάδας ὀλόκληρης ἐκεῖδὰ μπρὸς στὸν ἄδειο Κάμπο, ἢ πίκρα τους περίσεψε.

Ὑστερα ἦρθε τὸ μεγάλο νέο πὼς ὁ Χίτλερ κήρυξε πόλε-μο τῆς Σοβιετίας, τό'πε πρωῖ-πρωῖ τὸ ράδιο στὸ Συριάνικο γαλατάδικο, ἐκεῖ βρεθήκανε καὶ τ' ἀκούσανε κείνη τὴ μέρα 21 Ἰουνίου τοῦ 41, ὁ Γέρος κι ὁ Τελωνειακός. Σηκώνεται πάνω ὁ Τελωνειακός: «Τώρα μᾶς πέρνουν στρατιῶτες».

Οἱ καρδιές τους ξεπετούσανε σὰν πιασμένες σὲ διπλὸ δί-χτυ ἀπ' τὴν ἀγωνία καὶ τὴν ἀγάπη ἐκείνης τῆς Χώρας, ἐκείνης τῆς Μάνας ποὺ σήκωσε τὴν πρώτη Ἐπανάσταση — τώρα θὰ σηκώσει τέτοιο πόλεμο...!

— Βάστα, βάστα φεργάδα Μπολσεβίκα μας...

Τοὺς ἔπιασε λαχτάρα, μιὰ καὶ μοναχὴ λαχτάρα σάματι ἄρχισε μιὰ καὶ μοναχὴ μάχη, τρέμου-νε μήπως λείψουνε. Με-τροῦνε τὰ ἐργατικὰ κινήματα σ' ὅλα τὰ Ἔθνη, ποὺ εἶναι δο-κιμασμένα ποὺ δὲν εἶναι, συζητοῦνε δολοπλοκίες τῆς πλουτο-κρατίας, προδοσίες.

ΕΛΛΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Τρέξανε στής Καλής δέν ἀφίνανε τή γριά νά μαγειρέψει, καθίζουνε, πετιούνται πάνω, τῆς φιλοῦνε τὸ χέρι σὰ νάναι ἀγιασμένη γριά:

«— Πῶς θὰ σᾶς ξεπληρώσωμε ὅσα μᾶς κάνατε Μάνα καὶ Κόρη;»

Τοὺς λένε γιὰ τὴ νίκη ποὺ περιμένουνε οἱ λαοὶ τώρα ποὺ ὁ Κόκκινος στρατὸς θὰ πολεμήσῃ ἀνοιχτὰ τὸ φασισμό. «Θὰ πολεμήστε καὶ σεῖς οἱ γυναῖκες, εἶναι γιὰ ὅλους πιά ὁ Πόλεμος». Αὐτὲς δακρῦζουνε σὰ νά λάβανε καινούργια ὑπόληψη.

Καὶ πάλι μαζεύουνε τὸ νοῦ τους σὰ σκόρπιο ρύζι, ἀποφασίζουνε νά πάνε γιὰ κατάταξη, σήμερα κιόλας. Ἔτσι τ' ἀποφασίσανε καὶ τοὺς φάνηκε πὼς ἄνοιξε κανένας δρόμος ἀπ' τὴν πόρτα τους ὀλόϊσια στὴ μάχη, φτάνει πιά τόση σκοτεινὴ ἀπαντοχὴ, ἀπόφαση τώρα χρειάζεται, τὴν πήρανε, βιάζονται πὼς νά πολεμήσουνε ἄλλη φροντίδα δέν ἔχουνε. Κι' ὅπως τρέχει ὁ νοῦς παίρνει μπρὸς καὶ τὸ θάνατο, δεχτὸς δέν τοὺς κόβεται ἡ ἀνάσα.

Πετάχτηκε ὁ Γέρος ἀγόρασε ἀπὸ Κουρεῖο βαφὴ τῶν μαλλιῶν, τοῦ βάψανε τὴν ἄσπρη κοψιὰ στὰ μαλλιὰ του, τὸ βάψιμο τοῦτο καὶ τὸ κάθε τι ἔχει πιά σημασία. Ἡ Καλὴ ἔγυρε νά κοιμηθῆ λίγο, ἐκεῖνοι ἀνοίξανε τὴν πόρτα τῆς σιγὰ-σιγὰ καὶ φύγανε.

Ἐπίλογος

Ἔσπερα ὁ πόλεμος πλησίασε — καθὼς τὰ λέγανε κι' οἱ φίλοι — γέμισε ἡ Αἴγυπτος στρατεύματα κι' ἡ ἔρημο Σαχάρα σίδερο κι' ἀτσάλι φονικό. Καὶ χιλιάδες Ἕλληνες, ναῦτες καὶ στρατιῶτες ἐθελοντὲς γυμνασμένοι, ἔτοιμοι νὰ πολεμήσουνε κι' αὐτοὶ παντοῦ τὸ φασισμό, νὰ λεφτερώσουνε τὴν Ἑλλάδα. Ἐκεῖ πιά μέγανος ὁ ἀγώνας τοῦ λαοῦ, ὁ λαὸς πολεμᾷ στὰ βουνὰ καὶ στὶς πολιτεῖες.

**

Ὅμως στοὺς κάμπους τοῦ Στρατοῦ, ὅπως στοὺς κάμπους τῶν Προσφύγων οἱ Ἄγγλοι πάλι μηχανεύονται πῶς θὰ διαλύσουνε τοὺς ἀντιφασίστες πατριῶτες πῶς θὰ ὑποστηρίξουνε Δεξιούς. Κι οἱ δικοὶ μας πέφτουνε στὶς παγίδες. Τ' ἄμυαλα πουλιὰ, τρυγόνια, ὀρτύκια ποὺ τὰ δεκατίζουνε οἱ κυνηγοὶ πάνω στοὺς κάβους τὸ φθινόπωρο ἀλλάζουνε κάθε τόσα χρόνια περάσματα. Οἱ παραέξυπνοι Ἕλληνες πάντα μὲ τὰ τέσσερα, πάντα κατακέφαλα στὶς ἴδιες παγίδες.

Γίνανε λοιπὸν πολλὰ καὶ σημαδιακὰ στὴ Μέση Ἀνατολή. Τέλη τοῦ Πολέμου βρεθήκανε κρατούμενοι στὰ σύρματα στὸ Ντεκαμερὲ τῆς Ἀφρικῆς ὡς 12.000 ἀντιφασίστες Ἕλληνες πολεμιστὲς ἀφοπλισμένοι ἀπ' τοὺς Ἄγγλους — λίγοι τὰ ξέρομε αὐτά.

Ἡ Καλὴ πῆγε νοσοκόμα. Δὲν ἀνταμώσανε πιά μὲ τὸ Γέρο καὶ μὲ τὸν Τελωνειακό. Μιὰ φορὰ μέσα σὲ χαρτιὰ πολυγραφήμενα ποὺ κυκλοφοροῦσανε χέρι μὲ χέρι γιὰ πατριωτικὸ σκοπό, ἡ Καλὴ διάβασε κι' ἓνα ποίημα — τὸ φύλαξε:

